

ÇEVRE CEZA HUKUKU'NDA SON GELİŞMELER: YENİ TÜRK CEZA KANUNU VE KABAHATLER KANUNU

Doç. Dr. Firuz D. YAŞAMIŞ*

GİRİŞ

Hak ve Hukuk

“Hak” kavramı kişilerin diğer gerçek ve tüzel kişilere karşı ileri sürebilecekleri ya da diğerlerinden belirli bir davranış ya da edim bekleyebilecekleri olguların bütünü anlamına gelir. “Hukuk” ise varlığı kabul edilen hakkın kullanılma biçimini düzenleyen kuralların tümü demektir. Günümüzde, Anayasa Hukuku terminolojisi açısından üçüncü kuşak temel hak ve özgürlükler adlandırılan haklar biri de çevre hakkıdır. 1982 Anayasası da 56. maddesinde -65. maddesindeki sınırlar çerçevesinde- sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkını düzenleyerek bu hakkı müspet mevzuat içine almıştır. Çevre hakkının kullanılış biçimini düzenlemek üzere çok sayıda yasa, tüzük ve yönetmelik de çevre mevzuatı içine girmiş bulunmaktadır. Mevzuata son aylarda çok yeni ve oldukça ilginç iki yasa daha girmiştir: Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu. Her iki yasal düzenleme de çevre ceza hukuku açısından dikkat çekici düzenlemeleri içermektedir. Bu yazının amacı son gelişmelerin hem kendi iç dinamikleri açısından hem de Türk Çevre Hukuku ve Türk Çevre Ceza Hukuku açısından genel nitelikli irdelemesini yapmaktır.

İç ve dış kamu oyununun dikkatini üzerinde toplayan ve hazırlıkları uzun bir süreden bu yana sürdürülen yeni Türk Ceza Kanunu (YTCK) 2004 yılının son aylarında TBMM tarafından kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu bağlamda yapılan değerlendirmeler iki temel sonuca işaret etmektedir: YTCK kendi iç dinamikleri bakımından olduğu kadar yürürlükteki çevre

* Çevre Bakanlığı eski müsteşarı.

hukuku ve çevre ceza hukuku açısından da çelişkili ve sakıncalı düzenlemeleri içermektedir. Bu çelişkiler ülkemizde çevresel kalitenin korunması ve geliştirilmesine katkı sağlayacak nitelikte olmayıp aksine zarar verici özellikler taşımaktadır.

Hemen belirtmek gerekir ki, belirtilen bu temel endişe, kamu oyununda ortaya çıkan ve YTCK ile getirilen hapis cezalarına ilişkin yasa hükümlerinin yasa'nın öteki hükümlerinin yürürlüğe gireceği tarihten bir buçuk yıl sonra yürürlüğe girmesinin yol açacağı çevresel kirlenme olasılığı ile Anayasa'da öngörülen kanun önünde eşitlik ilkesinin çiğnenmesi endişesi üzerinde odaklanan tartışma konularının çok ötesindedir.

Açıklıkla belirtilmelidir ki, YTCK'nın yürürlüğe girmesiyle pek çok belediye başkanının hapse gireceği yolundaki Çevre ve Orman Bakanlığı yöneticilerinin açıklamalarının hiç bir geçerli ve doğru yanı yoktur. Buna karşılık, YTCK'nın yürürlüğe girmesiyle kuramsal olarak -gerçek olmasa bile- tüm atık bırakanların hapse girmesi gerekmektedir.

Yine bu tartışmalar özünde yer alan bir buçuk yıllık gecikmenin ciddi boyutta çevresel yıkıma yol açacağı iddialarının da gerçekte bir ilgisi bulunmamaktadır. Yasa koyucu bu amacında içten olsa bile böyle bir düzenlemenin uygulama alanına konulmasından önce yükümlülere önlem almaları için süre tanınması yerinde bir davranıştır. Ancak, açıklıkla bilinmelidir ki, ülkemizde çevresel altyapılar konusundaki eksiklikler özel sektörde olduğu kadar kamu sektöründe de vardır. Bu eksikliklerin bir buçuk yıl içinde giderilmeleri olanaklı değildir.

Farklılıklar ve Çevre Hukuku Açısından Önemi

YTCK, söylemi itibarıyla, çevresel kalitenin korunması açısından dikkat çekici şekilde olumlu bir biçemi içermektedir. Dünya üzerinde ilk kez olmak üzere, Türkiye'de kabul edilen bir ceza kanununda, Ceza Yasası'nın temel amaçlarından birinin çevreyi korumak olduğu belirtilmektedir. Yasanın amaç maddesi aşağıda verilmiştir.

“Ceza Kanunu'nun amacı

Madde 1. (1) Ceza Kanunu'nun amacı; kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir. Kanun'da, bu amacın gerçekleştirilmesi için ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlenmiştir.”

Bu çok önemli, yerinde ve ileri nitelikli bir iddiadır. Bunun da ötesinde, YTCK çevre suçlarına hapis cezası verileceğini öngörmekle Dünya üzerinde bir “ilk”e imza atmaktadır.¹ Ancak, çevre açısından gelişmiş ülkelerde çevresel suçların önüne geçmek için özgürlükleri kısıtlayıcı (hapis) yaptırımlar sıklıkla kullanılan bir yöntem değildir. Özgürlüğü bağlayıcı cezalar toplumun ve bireylerin sağlığını ve güvenliğini tehdit eden ve tehlikeye sokan çevresel olaylar için öngörülebilmektedir. Özgürlüğü kısıtlayıcı nitelikli yaptırımlar çevresel kalitenin korunması için en son başvurulması gereken yöntemlerdir. Bu aşamaya gelmeden önce, ulusal ve yerel ölçekte etkili ve doğru işleyen bir çevre yönetimi sisteminin kurulması ve bu sistemin yeşil vergiler, kirlilik sigortası ve çevresel sübvansiyonlar gibi öteki ekonomik nitelikli çevre yönetim araçları ile desteklenmesi gerekir. YTCK’da yer alan şekli ile son düzenleme biçimi toplumun çok büyük bir kesimini potansiyel suçlu konumuna getirmiştir. Devletin görevi ve yasaların amacı cezaevlerini çevre suçluları ile doldurmak olmamalıdır. Çevresel bozulmanın önüne hapis cezası ile geçmeye çalışmak ülkedeki çevre yönetiminin çok olumsuz koşullar altında olduğunu göstermektedir.

Öte yandan, YTCK’da yer alan ve çevre ile ilgili suçları düzenleyen 181, 182 ve 183. maddeler düzenleniş biçimi itibarıyla çok önemli yanlışlıklar ve yetersizlikler içermektedir. Bu maddeler çevre suçlarını tümüyle takipsiz ve cezasız bırakacak şekilde düzenlenmişlerdir.

YTCK’nın 181. maddesi aşağıya çıkarılmıştır.

“Çevrenin kasten kirlenmesi

Madde 181. (1) İlgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza iki katı kadar artırılır.

(4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan fiillerin, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi halinde, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına ve bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

¹ Bu konuda bir başka örnek ülke de Çin’dir.

(5) Bu maddenin iki, üç ve dördüncü fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.”

Yasa’nın 181. maddesinde kasda dayalı çevre suçunun maddi unsuru açıklanırken “İlgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak...” işlenen çevre suçlarından söz edilmektedir. Türkiye’de yürürlükte bulunan yasalar içerisinde belirlenmiş bir teknik usul yoktur. Teknik usüllerin yasalarla belirlenmesi olanaksızdır. Teknik usüller son derecede ayrıntılıdır ve sık sık değişirler. Bu nedenle de yönetmelik ve standard gibi yönetsel metinlerle düzenlenirler. YTCK ile belirlenen şekli ile, kanunun amaç bölümünde belirtilen çevre koruma ile ilgili görüşlere aykırı olarak çevresel suçların hemen hemen bütünü takipsiz ve cezasız bırakılmıştır.

YTCK’nın 182. maddesinde yer alan taksirli çevre suçları da ülkemizde halen yürürlükte olan çevre hukuku açısından geriye doğru gidişi ifade etmektedir.

Yasa’nın 182. maddesi aşağıya çıkarılmıştır:

“Çevrenin taksirle kirlenmesi

Madde 182. (1) Çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olan kişi, adli para cezası ile cezalandırılır. Bu atık veya artıkların, toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakması halinde, iki aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) İnsan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkması-na, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya taksirle verilmesine neden olan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Oysa, yürürlükte bulunan 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 28. maddesi kusursuz sorumluluğu düzenlemekte ve kusuru olmaksızın çevre suçu işleyenlerin eylemlerinden sorumlu olacaklarını belirtmektedir. Bu madde aşağıda verilmiştir:

“Kirlenenin sorumluluğu

Madde 28. (Değişik: 3416 - 3.3.1988) Çevreyi kirletenler ve çevreye zarar verenler sebep oldukları kirlenme ve bozulmadan doğan zararlardan dolayı kusur şartı aranmaksızın sorumludurlar. Kirlenenin, meydana gelen zararlardan ötürü genel hükümlere göre de tazminat sorumluluğu saklıdır.”

Doğru olan da budur. Ancak, YTCK çevre suçlarında kusuru ön plana çıkararak kusursuz çevre sorumluluğu ilkesine aykırı bir düzenleme getirmiştir. Bu düzenleme bir geri gidişi ifade etmektedir.

YTCK'nın gürültü ile ilgili 183. maddesi de gürültü ile ilgili suçları cezalandırılması olanaksız bir konuma getirmiştir. Bu madde de aşağıya çıkarılmıştır:

“Gürültüye neden olma

Madde 183. (1) İlgili kanunlarla belirlenen yükümlülüklerle aykırı olarak, başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli bir şekilde gürültüye neden olan kişi, iki aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”

Yasa, bu maddesinde, “başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli bir şekilde” gürültü yapmak ölçütünü getirmiştir. Bu nedenle kişilerin sağlığına zarar vermeyecek ancak barış, huzur ve sükunetini bozanların yaptırımsız kalmaları sonucuna yol açacaktır. Bu düzenleme biçimi, gürültüden zarar gören bireylerin sağlıklarının zarar gördüğünü tıp yoluyla mahkeme önünde ispatlamalarını zorunlu kılmaktadır. Yürürlükteki mevzuat ise gürültüyü kişilerin huzur ve sükununu bozmak eylemi olarak ele almakta ve yaptırıma bağlamaktadır. Bu nedenle, gürültü ile ilgili düzenlemede yetersizdir ve geriye gidiştir.

YTCK'nın Çevre Açısından İrdelenmesi

Belirtilmesi gereken temel nokta çevre suçları kavramının YTCK'da yanlış ve yetersiz tanımlanmış olduğudur. Çevre suçları YTCK'da öngörülenler çok daha değişik içerikler kazanabilmekte ve hem de bunlara uygulanacak yaptırım türleri farklı olabilmektedir. YTCK çevre suçlarını düzenlerken yalnızca teknik usüllere aykırı olmayı esas kabul etmekle öteki türlerde işlenebilecek suçları ihmal etmiş ve hem de uygulanacak yaptırımı hapis ve adli para cezası ile sınırlayarak diğer olası yaptırım türlerini dikkate almamıştır.

Bunlardan daha da önemli olarak, YTCK'nın yürürlüğe girmesiyle ülkemizde çevre hukuku alanında ciddi bir karmaşa ve kaos ortaya çıkacaktır. Türkiye'de YTCK'dan önce yürürlükte bulunan çevre hukuku esas olarak çevre suçlarına yönetsel nitelikli cezalar verilmesini öngören düzenlemelerden oluşmaktadır. YTCK ile çevre suçlarına adli nitelikli cezalar öngörüldüğünden yönetsel nitelikli cezaların hukuki geleceği tam bir belirsizlik içine düşmüştür. Zira, ceza hukukunun genel ilkeleri açısından aynı suça birden fazla ceza verilmesi olanaklı değildir.

Yeni düzenleme ile çevre suçu işleyen bir kimsenin hem yargıç ve hem de kamu yöneticileri tarafından cezalandırılması olanağı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç hukukun genel ilkeleri açısından kabul edilebilir nitelikte değildir. Bu durumda, YTCK ile kendisinden önce yürürlüğe girmiş olan “Çevre Kanunu”, “Belediye Kanunu”, “Belediye Cezaları Hakkında Kanun” ve “Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu” (PVSK) gibi yasal düzenlemeler arasında çelişki ve tekrarlar ortaya çıkmıştır. Hukuksal yorumlama ilkeleri çerçevesinde, son çıkan genel yasa olarak YTCK hem genel fakat eski yasa olan Belediye Kanunu, Belediye Cezaları Hakkındaki Kanunu ve PVSK’nın ve hem de özel fakat eski yasal düzenleme olan Çevre Kanunu’nun kendisine aykırı olan hükümlerini ilga etmiş olmaktadır.

Buna göre, vali, kaymakam, sahil güvenlik bot komutanı, liman başkanı ve büyük şehir belediye başkanı gibi kamu yöneticilerinin çevresel suçlara yönetsel nitelikli (kapatma, para cezası gibi) yaptırım uygulamak olanağı ortadan kalkmaktadır.

Bu hukuksal olgu ülkemizde çevresel kalitenin korunması açısından kabul edilemez ve sakıncalı bir hukuksal yapının ortaya çıkmasına yol açacaktır.

Kabahatler Kanunu

Çevre ceza hukuku alanında meydana gelen ikinci önemli gelişme Kabahatler Kanunu’dur (KK). YTCK hazırlanırken, eski TCK’da (ETCK) var olan cürüm-kabahat ayrışması ortadan kaldırılmış ve bu nedenle de kabahat kavramına YTCK’da yer verilmemiştir. Ancak, kısa bir süre sonra kabahatlerle ilgili düzenlemelerin yokluğu ceza kanunu uygulamasında çeşitli sakıncalar yaratmış ve hükümet bu alanda ortaya çıkan boşluğu gidermek üzere KK’yı hazırlamıştır. Bununla birlikte, KK, ETCK’dan önemli farklılıklar taşımakta ve yeni düzenleme biçiminde kabahat kavramı hem tanım ve hem de uygulama biçimi açısından önemli değişiklikler içermektedir. Yeni düzenleme biçiminde kabahat “haksız eylem” kavramıyla özdeşleştirilmektedir.

KK’nın “Tanım” başlıklı 2. maddesi şöyledir:

“Tanım

Madde 2. (1) Kabahat deyiminden; kanunun, karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık anlaşılır.”

Bu tanım yeni kanunun eskisinden farklı bir kabahat kavramı getirdiğini göstermektedir. ETCK kabahatlere ilişkin yaptırımların yargıçlar tarafından belirlenmesini öngörürken yeni düzenleme haksızlıklara yönetsel yaptırımlar uygulanması anlayışını benimsemektedir. Bununla birlikte, kamu yöneticileri yanında kovuşturma sırasında yargıçlara ve hatta savcılara da yönetsel para cezası verme yetkisi tanınmaktadır. Yargıçlar açısından bu yetki kanunun kendi mantığı açısından tutarsızlık yaratırken savcılara yönetsel para cezası verme yetkisi verilmesi hukuk mantığıyla bağdaşması olanağı olmayan bir düzenleme biçimidir. Kanun yaptırım uygulama yetkisinin kamu yöneticilerine ait olduğunu belirtmekte, ancak, bu yetkiye sahip yöneticileri açıkça belirtmekten kaçınmakta ve diğer yasalarla kendilerine yetki verilmiş olan makam ve kurullardan söz etmektedir.

Bu nedenle ortaya çıkan sonuç KK'nın bir yönetsel para cezaları yasası olduğudur. Konunun çevre ile ilgili yanlarını ele almadan önce bu konu üzerinde durmak gerekmektedir. Bu düzenleme biçimi, bana göre, hukuk sistematığına aykırı düşmektedir. KK içinde pek çok konuda düzenlemeler yer almaktadır. Bu düzenlemelerin her biri ayrı bir temel yasayla esasen düzenlenmiş bulunmaktadır. Söz konusu alanlarda eksiklik varsa bunların yürürlükte bulunan yasada değişiklik veya ekleme yapmak yoluyla giderilmesi daha uygun bir çözüm yolu olarak görülmeliydi. Ceza hukukunun temel ilkesi olan kanunilik ilkesi de ceza verme yetkisine sahip olanların açıklıkla belirlenmesini gerekli ve kaçınılmaz kılar. KK'da olduğu gibi genel anlatımlarla yetkili organları belirlemek uygulamada ciddi sorunlara yol açacaktır. Bu bağlamda, adli yargı-yönetsel yargı karmaşası ciddi bir sakınca olasılığıdır. Bu sakıncadan daha da önemli olmak üzere, aynı suçta birden fazla ceza vermek gibi ceza hukukunun temel ilkelerine aykırı düşen durumlarla karşılaşmak ciddi bir başka olasılık olarak ortaya çıkmaktadır.

KK, çevre sorunları açısından "çevreyi kirletme", "gürültü" ve "afiş asma" adı altında üç ayrı suç düzenlemektedir. "Afış asma" eylemi kolaylıkla anlaşılabilir bir yönetsel suç türü olmakla birlikte "çevreyi kirletme" eyleminin içeriği yukarıda açıklanmaya çalışılan sakıncalar açısından daha da fazla önem taşımaktadır.

"Çevreyi kirletme"

Madde 41. (1) Eysel atık ve artıkları, bunların toplanmasına veya depolanmasına özgü yerler dışına atan kişiye, yirmi Türk Lirası idari para cezası verilir. Bireysel atık ve artıkların atılması halinde de bu fıkra hükmü uygulanır.

(2) Fiilin yemek pişirme ve servis yerlerinde işlenmesi halinde işletme sahibi gerçek veya tüzel kişiye, beş yüz Türk Lirası'ndan beş bin Türk Lirası'na kadar idari para cezası verilir.

(3) Hayvan kesimine tahsis edilen yerler dışında hayvan kesen veya kesilen hayvan atıklarını sokağa veya kamuya ait sair bir alana bırakan kişiye, elli Türk Lirası idari para cezası verilir.

(4) İnşaat atık ve artıklarını bunların toplanmasına veya depolanmasına özgü yerler dışına atan kişiye, yüz Türk Lirası'ndan üçbin Türk Lirası'na kadar idari para cezası verilir. İnşaat faaliyetinin bir tüzel kişi adına yürütülmesi halinde bu tüzel kişi hakkında verilecek idari para cezasının üst sınırı beşbin Türk Lirası'dır. Bu atık ve artıkların kaldırılmasına ilişkin masraf da ayrıca kişiden tahsil edilir.

(5) Kullanılamaz hale gelen veya ihtiyaç fazlası ev eşyasını bunların toplanmasına ilişkin olarak belirlenen günün dışında sokağa veya kamuya ait sair bir yere bırakan kişiye elli Türk Lirası idari para cezası verilir. Bu eşyanın toplanması hususunda belediye tarafından belirli aralıklarla yılda üç günden az olmamak üzere belirlenen günler önceden uygun araçlarla ilan olunur.

(6) Kullanılamaz hale gelen motorlu kara veya deniz nakil araçlarını ya da bunların mütemmim cüzlerini sokağa veya kamuya ait sair bir yere bırakan kişiye ikiyüzelli Türk Lirası idari para cezası verilir. Bunların kaldırılmasına ilişkin masraf da kişiden ayrıca tahsil edilir.

(7) Bu kabahatler dolayısıyla idari para cezasına belediye zabıta görevlileri karar verir.

(8) Bu kabahatler dolayısıyla meydana gelen kirliliğin kişi tarafından derhal giderilmesi halinde idari para cezasına karar verilmeyebilir.

(9) Bu madde hükümleri, belediye sınırları içinde uygulanır.

(10) Özel kanunlardaki hükümler saklıdır."

Kuşkusuz, çevresel açıdan ele alındığında yukarıdakilere benzer nite-likte çok sayıda haksızlıktan söz edebilmek olanaklıdır. KK'nın yalnızca bu eylemleri düzenleme konusu yapması -bir anlamda- kapsam dışında kalan çevresel haksızlıkları meşrulaştırmak anlamına gelmektedir. Bu sakıncalı bir düzenleme şeklidir. Öte yandan, YTCK'nın çevre suçu ile ilgili düzenlemesinde yer alan "çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren" anlatımı dikkate alınacak olursa iki ayrı yasa maddesinin aynı konuları düzenledikleri görülmektedir. Biri genel ilkeleri ortaya koyan diğeri bu genel ilkeler kapsamı içine giren ancak belirli bir eylemi düzenleyen iki ayrı yasa hükmü uygulamada çelişkilere, boşluklara ve yinelemelere yol açabilecek nitelikte görülmektedir.

Bunlardan daha da önemlisi söz konusu maddenin 7 ve 8. bentleridir. Yedinci bent şu hükmü taşımaktadır: "Bu kabahatler dolayısıyla idari para

cezasına belediye zabıta görevlileri karar verir". Bu hüküm çevre mevzuatının öteki bazı düzenlemeleriyle çalışmaktadır. Çevre Kanunu kimlerin ceza vermek yetkisine sahip olduğunu belirlemiştir. Çevre cezası vermeye yetkili olanlar mülki idare amirleri, büyükşehir belediye başkanları, sahil güvenlik bot komutanları ve liman sınırları içinde liman başkanlarıdır. Çevrenin korunması konusunda temel sorumluluk sahibi olan kamu yöneticilerine KK bağlamında yetki verilmemiş olması önemli bir hukuksal yanlışlık ve çelişki anlamına gelmektedir. Bunun da ötesinde, yasa hükmünden belediye zabıta memurlarının dahi ceza vermek yetkisine sahip oldukları anlamı çıkmaktadır. Oysa, belediye zabıta memurları birer uygulama görevlisidir ve ceza vermek yetkileri yoktur. Belde suçuna ceza vermek yetkisi Belediye Encümeni'ne ve kişisel olarak saptaması durumunda belediye başkanına verilmiş olan bir yetkidir. Zabıta memuru yalnızca yasaya aykırılığı saptar ve gerekli yaptırımın uygulanması için durumu ceza vermeye yetkili makama bildirir. Belediye ceza hukuku açısından temel ilke olan bu düzenlemenin yasaya aktarılma biçimi KK'yı hazırlayanların hukuk bilgisi ve yetkinliği açısından soru işaretleri yaratmaktadır.

Kanun'un 41. maddesinin 8. bendi ise hukuk mantığıyla bağdaşmayan şu düzenlemeyi içermektedir: *"Bu kabahatler dolayısıyla meydana gelen kirliliğin kişi tarafından derhal giderilmesi halinde idari para cezası verilmeyebilir"*. Bu düzenleme biçimi yukarıda belirtilen yargıyı daha da güçlendirmektedir. Yönetmelik yetkisi yönetimin temel yetkinliklerinden biridir. Bunun bir yasa hükmü durumuna getirilmesinin uygulamada hiç bir yararı ve anlamı yoktur. Ancak, bu düzenleme bir *"af"* niteliğinde ise bu takdirde af sürecinin nasıl yapılacağını belirleyen anayasal hükümlere ters düşmektedir. Af yetkisi yasama organına aittir ve ancak yasa ile düzenlenebilir. Bu nedenle, KK ile gerçekleştirilen düzenleme biçimi yasama kalitesi açısından üzerinde endişe ile düşünülmesi gereken özellikler taşımaktadır.

KK'nın çevre ile ilgili bir başka düzenlemesi gürültü ile ilgilidir. Kanun'un 36. maddesi aşağıya çıkarılmıştır

"Gürültü

Madde 36. (1) Başkalarının huzur ve sükununu bozacak şekilde gürültüye neden olan kişiye, elli Türk Lirası idari para cezası verilir.

(2) Bu fiilin bir ticari işletmenin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde işletme sahibi gerçek veya tüzel kişiye bin Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.

(3) Bu kabahat dolayısıyla idari para cezasına kolluk veya belediye zabıta görevlileri karar verir."

Gürültü sorunu, daha önce de işaret edildiği üzere, YTCK ile de düzenlenmiştir. KK ile gürültü konusunda bir başka düzenleme daha yapılmıştır. Böylelikle iki ayrı ceza yasasında iki ayrı gürültü düzenlemesi yapılmış olmaktadır. YTCK'ya göre suç, başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli bir şekilde gürültü yapmak iken KK gürültü suçunu başkalarının huzur ve sükununu bozmak şeklinde tanımlamaktadır. Bu iki tanım arasındaki farkı belirlemek son derecede zordur. Bu nedenle her iki kanun aynı konuyu düzenlemiş olmaktadır. Bu durum yasaların çatışması anlamına gelir. Kısa zaman aralıklarıyla aynı parlamento tarafından gerçekleştirilen bu önemli yasa çatışması olgusu ülkemizde yasa yapma yetkinliğinin içine düşmüş olduğu düzey açısından endişe vericidir. Gürültü konusunun PVSK ve Gürültü Kontrol Yönetmeliği'nde de düzenleme konusu olduğu anımsanacak olursa bu alanda yasal düzenleme enflasyonundan söz etmek olanaklıdır.

İtiraz Yeri

KK yönetsel para cezalarına sulh ceza mahkemelerinde ve bu mahkemelerin kararlarına karşılık ağır ceza mahkemelerinde itiraz edilebileceği hükmünü getirmektedir. Oysa, yönetsel eylem ve işlemlere karşı itiraz yeri yönetsel yargı olmalıdır. Yargıtay'da verilen son içtihatlar da bu yoldadır. KK'nın öngördüğü düzenleme yargı sistemimiz ile bağdaşmamaktadır.

Sonuç

Yukarıda yapılan açıklamalar göstermektedir ki, YTCK'nın ve KK'nın çevre suçuyla ilgili yeni düzenlemeleri çevresel kalitenin korunması ve kirlenmelerin önlenmesi açısından yetersiz ve sakıncalıdır. YTCK'nın çevreyi korumak şeklinde ortaya konan amacı doğru değildir.

Her iki yasal düzenleme de çevre hakkını düzenleyerek devlete sağlıklı bir çevre yaratma ödevini veren Anayasa'nın 56. maddesinin öngördüğü anayasal yükümlülüğünün yerine getirilmesi açısından yarattığı olumsuzluklar nedeniyle Anayasa'ya aykırı olmak özelliğini içinde barındırmaktadır.

KK ise, hukukun genel ilkelerine aykırı pek çok düzenlemeyi içinde barındırmaktadır.

YTCK ile KK arasında çelişki ve çatışma vardır. Uygulamada çok ciddi sıkıntılar ve yönetsel karmaşa ortaya çıkacaktır. Belediye zabıta görevlilerine verilen yetkiler mevcut hukuk sistemiyle çatışma içindedir.

Yönetmelik para cezalarına karşı itiraz yeri olarak sulh ceza mahkemelerinin ve ağır ceza mahkemelerinin gösterilmiş olması yanlıştır. Yönetmelik para cezalarına karşı yönetmelik yargıyı itiraz yeri olarak gösteren yasal düzenlemelerle çelişmektedir.

Yukarıda sayılan hukuksal aksaklıkların giderilebilmesi her iki yasal düzenlemede öngörülen çevre suçuna ilişkin tanımların yeniden yapılmasına, yaptırımların ve süreçlerin yeniden oluşturulmasına bağlıdır.

KAYNAKÇA

Şen, Ersan, *Çevre Ceza Hukuku*, 1994, 302 s.

TBMM, Türk Ceza Kanunu, <http://www.tbmm.gov.tr> (2003)

TBMM, Kabahatler Kanunu, <http://www.tbmm.gov.tr> (2005)

TÜRK
BARO
DERGİ

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ DERGİSİ

ISSN 1304-2494

- Hakemli Makaleler
- Söyleşiler
- Kararlar
- İnsan Hakları
- Disiplin Kurul Kararları
- Adli Tıp
- Kitaplar, Dergiler
- Yasalar, Tüzükler, Yönetmelikler

DOSYA

YENİ İŞ YASASI

Görüşler - Değerlendirmeler

YIL 1999 SAYI 11 113/11/2003

Türkiye Barolar Birliği Dergisi'ne
abonelik için;

arayın: **[0212] 210 0 110**

ya da tıklayın:

www.abonet.net

abonet

istediğiniz dergi kapak fiyatıyla adresinize teslim

tel: (0212) 210 0 110 ❖ faks: (0212) 222 27 10